

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

K Ö Z L Ö N Y E.

Kiadó:

Az Országos Erdészeti-Egyesület.

Szerkesztő:

Bedő Albert.

Megjelenik minden hónapban

Huszonkilenczedik évfolyam. VII. füzet.

1890. július hó

Előfizetési díj egy évre 8 frt. Az Országos Erdészeti Egyesület azon alapító tagjai, kik legalább 150 frt alapítványt tettek, valamint a rendes tagok is a 8 frt évi tagsági díj fejében, ingyen kapják. Oly alapító tagok, kik 150 frtnál kevesebbet alapítottak 3 frt kedvezményi árért járathatják.

Szerkesztőség és kiadóhivatal Budapestben, Lipótváros, Alkotmány-utca, 10. szám. II. emelet.

A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közöltetnek.

A sopron-kövesdi m. k. erdőgondnokság kerületéhez tartozó erdőkről.

Irta: Ratkovszky Károly m. k. erdész.

A sopron-kövesdi m. k. erdőgondnokság 4 szolgabírói járásra terjed ki, még pedig a csornai, kapuvári, felső-pulyai és csepregi járásra s a volt úrbérések közös erdeit s néhány községi és egyházi birtokot foglal magában még pedig 103 birtokcizimen, összesen 12,868.19 k. holdat.

A nyugati határt a stájer határhegység képezi. Ennek kinyúlásai foglalják el a f.-pulyai járást s a csepreginek egy részét. A csepregi járás délkeleti része, valamint a kapuvári és csornai járások 200 m. tengerszín feletti magasságon aluli síkságon terülnek el. Legmagasabbra emelkednek a lándzséri hegyek, melyek főcsúcsa a Pálhegy 730 m. magas. Legalacsonyabb fekvésű a Hanságnak ide

tartozó része, mely a csornai és kapuvári járások északi részén terül el s tengerszin feletti magassága 113—126 m.

A tengerszin feletti emelkedésben való nagy eltéréseknek megfelel az erdőgondnokságban előforduló nagyon különböző termőhely, fanem, fordá és üzem mód is.

A gondnokság keleti részét a csornai járás síkságon elterülő erdei foglalják el. E járásnak keleti határán a Rába folyó gyakori kiöntéseinek kitett, televényben gazdag áradványtalaján a fűznek és nyárnak különböző fajait találjuk állabot alkotólag megtelepedve s a folyó menti berkeket képezve, de azért a nedves talajon, a folyótól távolabb eső részeken is szépen sikerült dugványtelepek találhatók.

Előfordul itt a *Salix alba*, *vitellina*, *fragilis* és *caprea*, továbbá a *Populus alba*, *tremula*, *nigra*, *canadensis* és az utak mentén, valamint a taghatárokon, a *P. pyramidalis* is. Ezenfelül ugyancsak az ily nedves helyeken találjuk az égert. Általában azt lehet mondani, hogy a Rába menti berki erdők 0.4 részben fűzből, 0.4 részben nyárfajokból állanak.

Ezen erdők 15—25 éves fordában kezeltetnek. A telepítés dugványozás útján történik, miben a nép igen nagy jártassággal bír. Egyes helyeken, minthogy tavaszkor és ősszel, az esőzések folytán az amugy is nedves talaj hozzáférhetlen mocsárrá lesz, a dugványozás télen végeztetik. Nem épen nagy hidegben ugyanis a vesszők, illetve dugványok lemeteszetnek, meghegyeztetnek s a megfagyott rétegen, vagy jegen át, mintegy 20—25 cm-nyire kissé ferde irányban a földbe szuratnak. Már a következő tavasszal azt lehet tapasztalni, hogy dugványoknak 80—85%-a megfogamzott. Így történik az erdősítés az u. n. erekben, régi medrekben is. Ezzel az ily vizenyős talajoknak czélszerű hasznosításától eltekintve, még az az előnye is jár, hogy a fűznek nagy vízfelszívási és elpárolgató képességénél fogva, az illető helyek

hosszabb-rövidebb idő múlva kiszáríttatnak. Az ilyen nemű erdősitésnek példáját láthatjuk szőnyi községi erdőben, a hol egy eddig terméketlennek jelzett eret erdősitének be ilyenképen.

A csornai járásban ezenfelül a kocsános és kocsántalan tölgy is szép állabokat képez a gazdag áradványtalajon. Minthogy azonban a volt úrbéreseknél főképen tűzi fára van szükségük, a tölgy is 35—40 éves fordá mellett, sarjerdő üzemben kezeltetik. A fordának leszállítása 30 évre itt, szerény véleményem szerint, talán helyén volna, azon oknál fogva, mert a tuskók sarjadzása a 40 éves korban már nem egészen megfelelő, a miért a vágások sok utánpótlást igényelnek.

A járás északi részén a köris (*fraxinus excelsior*) alkot igen szép állabokat; ez a Hanságnak legjobban tenyésző s legértékesebb faneme s szintén sarjerdő üzemben kezeltetik; egyes törzsek azonban rendesen épületfának hagyatnak meg a 2-ik fordá végéig. Szép példát találunk erre a praemontrei szerzett csornai erdejében, a hol a vágásokba 2 évi köztes használat után ültetik ki a köris csemetét. Ugyanitt egyes nedvesebb helyeken az u. n. bogárhátas mivélés is szokásos.

A fának ára ezen járásban igen nagy, mert nagyon kevés az erdő; Csornán 1 m^3 tölgy- és köris hasábfá a prépostsági faraktárban 4 frton kél el.

A volt úrbéreseknél erdőbirtokai e járásban igen aprók, rendesen 3—4—20 k. hold községenként s a hol legtöbb van is, csak 106 k. hold. A nagy faszükség s magas faárak most már kényszerítik a lakosságot az erdő telepítésre, habár kétségtelen, hogy ez irányban az erdőtörvény üdvös intézkedései is nagyon jótékony hatást gyakorolnak.

Utak mentén, taghatárokon már mindenütt gyorsan halad a fásítás, mert igen sok helyen megbánták már, hogy nagy

kiterjedésü erdőket irtottak ki abból a célból, hogy az erdő földjét szántóföldnek használják. Sok helyen sikerült is ez, a mennyiben kitünő termő talajra tettek szert, de bizony van akárhány olyan hely, a hol az előbbi szép erdő helyét nedves rét vagy rossz legelő foglalja el.

A csornai járás viszonyaihoz hasonlóak a kapuvári járáséi is, csak hogy itt már valamivel több az erdő s nagyobb mennyiségben fordult elő bennök a tölgy s kisebb mértékben a fűz és nyárfajok. Itt már az ákác is nagyobb mennyiségben jön elő. Ez a fanem ujabban különösen kedveltetik; a legtöbb birtokos iparkodik rossz tölgyeseit ákáczossá átalakítani, a mennyiben ez gyors növése s a talaj iránti csekély igényeinél fogva, a meglévő körülmények között jobban megfelel.

Az e járás északi részén fekvő községek erdeje a hansági erdők képét mutatja; itt különösen említésre méltó Osló község kőris erdeje, úgy kitünő növése, mint gondos ápolatásánál fogva.

E járásban az említett fanemekon kívül számbavehető mennyiségben fordul elő a szil (*Ulmus campestris*, *suberosa*) és a mezei juhar, melyek különösen kedvelik az üde áradványtalajt. Az üzem mód mindenütt a sarjerdő, 40 éves fordával, egyes fák meghagyásával.

A tölgyesek jelen állapota rossznak mondható, mert belőlük az értékes törzsek már kiszedettek s a terület állandóan legeltetett. A zárlatot alig lehet többnek mondani 0.5—0.6-nál. A fák alacsonyak, girbe-gurba növéseik s az egész erdő inkább a fás legelő képét mutatja. Ujabban azonban az erdőtörvény ide vonatkozó üdvös intézkedéseinek pontos keresztülvitele folytán, némi javulása látható ez állapotnak, mert most már a letarolt vágásterületek és erdei tisztások rendszeren beerdősíttetnek és pedig mint már jelezve volt, a gyengébb talajon tölgy helyett ákáczezel.

A mezőgazdasági közteshasználatok is szokásosak itt, rendesen burgonya vagy répafélék termelésével, a melyekkel együtt már a 2-ik évben elvettetik az illető fanem magva is.

Az erdei alom (itt csalitnak nevezik) szedése gyengébb szalmatermést hozó években itt is szokásos, de nem oly mértékben mint a megye nyugoti részeiben.

Hogy a csornai és a kapuvári járásokban olyan kevés az erdő, ennek oka abban rejlik, hogy itt az urbéri rendezés még az 1871. évi LIII. tvcz. életbeléptetése előtt vitetvén keresztül, a volt urbéreszek erdőilletőségüket maguk között felosztották, telekkönyveztették, kiirtották s jelenleg szántóföldnek használják.

Van itt azonban több olyan erdő is, a mely felosztatott, de nem iratott át 1871 év előtt az illetők nevére, tehát törvényszerint közös birtokot képez, ilyenekben legnehezebb a kezelő erdőtisztnek az üzemrendezés alkalmával a helyes utat eltalálni, a mennyiben egyesek, azon hiszemben, hogy saját birtokuk felett rendelkeznek, teljesen kiirtották részüket, mások ellenben csak részben, ismét mások érintetlenül fenntartották, vagy csak szálalták erdejüket.

Ily esetekben az erdész főfeladatát képezi az, hogy a rendezést olyképen hajtsa végre, hogy ez által senkinek anyagi érdekét ne sértse, amit csak úgy lehet elérni, ha több vágássorozatot alkotván, a vágásokat akként tűzi ki, hogy a vágásvonal lehetőleg mindenkinek a birtokát messe, s kiki a magáénak vallott részben kihasznál annyit, a mennyi az illető évi vágás vonalán belül esik; a a következő évben ugyanazt beerdősítvén, így egy forda leforgása alatt a nélkül, hogy valakinek érdeke megsértetnék, újra közössé tehető a birtok, s csak azután lehet gondolni a szabályos állapot létesítésére.

Ilyen eset itt több fordult elő, a minek oka abban ke-

resendő, hogy a talaj mezőgazdasági művelésre is kitűnően alkalmas lévén, a túlnépesedés arra kényszerítette a lakosságot, hogy a mezőgazdaság számára azon részét elvegye az erdőnek, a mely mezőgazdasági művelésre is alkalmas.

A kir. erdőgondnokság kerületéhez tartozó e két járás összes erdősege ($1204 \cdot 13 + 1489 \cdot 35$ k. hold $=$) összesen $2693 \cdot 48$ k. hold. Az erdőbirtokos községek száma pedig ($17 + 11 =$) 28.

A következő járás nyugat felé a csepregi. E járásban 11 község területén $1997 \cdot 25$ k. hold erdő van.

A főfánemek itt a tölgyek és cser, azonfelül a gyertyán ákác, sőt az erdeifenyő is, mint állatot alkotó. Sok erdő kiirtatott itt is és hasonló okból, mint a két előbbi járásban, de azok állapota, a melyek jelenleg fenállanak, már nem sok kívánni valót hagy hátra, bár az alomszedés és legeltetés itt is tett észrevehető károkat. Mindazonáltal itt már olyan hézagos, rossz növési erdőkkel ritkábban találkozunk, mint a kapuvári járásban.

A termőtalaj itt már kevésbé mély, az altalaj harmadkori képződményekből u. m. homok, kavics, agyag és kavicsos agyagból áll. A járásnak délkeleti része síkság, nyugat felé hullámos és dombos a terület.

Kivéve az erdeifenyő erdőket s egy-két nagyobb tölgyest, itt is a sarjerdő üzemmód van elterjedve, még pedig 40 éves fordával.

Az erdősítés többnyire csak a kivesző tuskók pótlásából áll; egyes nagyobb tisztások pedig felszántatván, az ákác magnak vetőgéppel való elvetése által erdősítették be s a mennyiben a keletkezett fiatalos igen sűrű volt, az első év végén megritkított, a kiszedett csemeték pedig más területek beerdősítésénél használtattak fel.

Az ákác csemetéket elültetés előtt visszametszik, ennek következtében az első évben sokkal erőteljesebben hajtanak.

A faszükség még itt is nagy s ezért az ákácot a vágatási korig 3—4-szer is áterdőlí s azonkívül gyakran fel is nyesik, a mely erdőápolási műveletek, nemcsak az erdőnek válnak javára, de itt még jelentékeny haszonnal is járnak.

Legérdekesebb erdészetiileg a f.-pulyai járás, melynek 36 községében 8177·46 k. hold erdeje van, tehát az egész erdőgondnokság kezelése alatt álló erdőterületnek $\frac{2}{3}$ -ad része. A járás keleti részén előfordul a tölgy, cser, gyertyán s nyugat felé haladva mint uralkodó fanem következik az erdeifenyő, melylyel a felső régiókban elegyesen fordul elő a lucz, jegenyefenyő, vörösfenyő (a Hárshegyen és Pálhegyen) valamint a bükk, a nyír pedig az egész járásban mindenütt igen el van terjedve, de rendesen nem éri el a vágatási kort, a mennyiben vagy áterdőléskor vágatik ki, vagy 18—20 év alatt az erdeifenyő által elnyomatik, tehát tulajdonképen csak gyom, bár egyes helyeken elegyetlen állabokat is alkot, de itt tömeges fellépése csak az erdősítés és erdőápolás elhanyagolásának tulajdonítható.

E járásban már tulnyomóan középhegységi erdőkkel van dolgunk, sőt az osztrák határ mentén már hegységi erdők is vannak, u. m. Lándzsér, Lindgraben, Kis-ujfalu és Karló községekben.

A termőréteg itt általában elég mély, homokos agyagtalaj; az altalaj a határ mentén jegőczös palákból áll, a míg innen keletre, mindinkább kevesbedik a tömör kőzet, s helyét a neőgén képletek foglalják el, különösen kavicsos agyag, néhol márga vagy fazekas agyag, ritkán conglomeratok és breccziák.

Az üzem mód e járásban csekély kivétellel, 60—80 éves szálerdő üzem, melynek alkalmazása mellett holdanként mintegy 15—20 magfa hagyatik meg, hogy a vágás bevétenyülése biztosíttassék, a mi a legtöbb esetben meg is történhetik.

Az erdeifenyő állabokban az alomszedés nagyon elterjedt használatot képez annyira, hogy sok helyen főleg ennek kedvéért tartják fenn az erdőt. Az alom szedés okozta, hogy a talaj elszegényedett. Bebizonyítható ugyanis, hogy a multban ezen erdők uralkodó fanemei a tölgyfélék voltak, de jelenleg ezek helyét majdnem mindenütt, a könnyebben tenyészthető és kevesebb igényekkel bíró erdeifenyő foglalja el, mely között megint a nyírnek nagymennyiségű fellépése látható s a multnak már alig van néhány odvas őstölgyben hirmondója,

Ezen változásnak oka az erdősitések elhanyagolásán kívül, bizonyára a folytonos alomszedés.

Az alomszedést mindannak daczára egészen beszüntetni még sem volna tanácsos, mert ez egyrészt százados szokás, a melytől a nép el nem tér, ha csak arra nem kényszerítették, de másrészt tényleg rá is szorul az oly intenzív mezőgazdaság mellett, a mely Sopronmegyét e tekintetben hazánk első megyéi közé iktatja.

E vidéken a marhának legeltetése, nehogy a trágya kárba vesszen, nem szokásos, ennél fogva az istállózásnál az erdeialom majdnem nélkülözhetetlen, mert a szalma ugyszólván sohasem elég az almozásra, még a legbővebb termés mellett is.

Figyelembe veendő még, hogy a volt urbéresek legelő illetőségüket is felosztották s azt is szántóföldnek használják. Ezen legelőilletőségek más vidéken, a hol a lakosság kevésbé sűrű és szorgalmas, bizonyára meghagyattak volna erdőnek,

itt azonban minden talpalattnyi művelhető föld felhasználtatik, gyakran a legnagyobb fáradság és költség daczára is, úgy, hogy a folytonos művelés és trágyázás mellett még a feltétlen erdőtalajnak minősíthető helyeken is a jó termést adó rozs, zab, vagy hajdina földek diszlenek.

Az erdőirtás itt még most is napirenden van az olyan helyeken, a hol a törvény egyenesen nem tiltja. A kiírtott erdő helyét, néhány évig legalább, szántók foglalják el s ha már a talajművelésre fordított munka és költség nem áll arányban a haszonnal, akkor újra erdővé lesz átalakítva a terület. Erre szembetűnő példát lehet találni Császárs községben, hol az alig 2—3 cm mélységű termőréteg daczára, a mely még igen kavicsos is, megkísérették a területet szántónak használni s egyes helyeken annyira vitték czél-szerű művelés által, hogy most már ezek állandóan alkalmasak lesznek a mezőgazdasági művelésre.

Ilyen intenzív gazdaság trágya nélkül nem képzelhető, ez pedig feltételezi a marha állandó istállózását, s elegendő szalma hiányában az erdei alom felhasználását.

A herczeg Eszterházy-féle erdőkben, az üzemtervekben megállapított helyeken az erdei almot évente ősszel elárverezik. S ez egyik főjövedelmi forrását képezi az uradalmi erdőbirtoknak s biztosítja egyuttal azt is, hogy erdőműveléseikhez bármikor szerezhethet munkást.

Ezek előrebocsátása után, szerény nézetem szerint, az alomhasználatot a volt urbéresek erdeiben egészen betiltani nem volna czélszerű, mert az csak a gyakori erdőrendészeti áthágásokra adna alkalmat. Hogy a multban mégis betiltatott, az ugyan indokolt, mert akkor a kellő ellenőrzés hiányozván, sok helyen az alomgyűjtés erdőpusztitással jáult.

A jelenleg készülő rendszeres gazdasági üzemtervekben,

e kérdés megoldása úgy terveztetik, hogy az alomhasználat oly megszorítással engedélyeztessék, mely szerint a vágás a helyi viszonyok szerint 5—10 évi előkiméletben, a fiatalosok 20—30 évi utókiméletben részesítettén, a fennmaradó terület 8—10 éves fordára osztatik fel az alom gyűjtésre, mely csak őszszel és fagereblyékkal lenne gyakorolható.

Ugyancsak ez üzemtervek szerint a legeltetés is tilalmaztatnék, a miről különben a lakosság, minthogy marháját, télen-nyáron istállóztatja, szívesen lemond, a miáltal az alomhasználat okozta kár aránylag csekélyebb lesz, mint az a haszon, a mit az alomszedés a mezőgazdaságnak nyújt.

Az erdők állapota e járásban sok kívánni valót hagy hátra, mert az erdősítés annak idején elhanyagoltatott s ennek folytán a fiatalosok tulnyomó részét a nyír lepte el. A felujtást a régebbi időkben általában a természetre bízták s csak kevés helyen pótolták a természetes uton keletkezett fiatalost vetéssel, vagy ültetéssel. A minnek oka főleg abban keresendő, hogy a vidék erdődus lévén, a lakosság nem nagy gondot fordított erdejére, mivel a fának csekély ára nem ösztönözte az erdő gondozására.

Az urbéri rendezés a f.-pulyai járásban jóval későbbén vitetett keresztül, mint a többiekben; ezen oknál fogva e járásban feloszlott erdő, egy kivételével nincs is, mivel ezt a bíróságok nem hagyták jóvá, illetve a felosztást nem engedélyezték.

Az urbéri rendezés alkalmával ugyan itt is, mint sok más helyen, az erdők nagyrésze letaroltatott, főleg, hogy a fa árából a maradványföld váltságot kifizethessék, azóta azonban a megállapított fordá rendszeren betartatott.

* * *

A fakereskedelem Sopron megyében elég élénk, a fa piacon azonban a volt urbéresek, mint eladók, egyáltalában

nem szerepelhetnek, mert erdeik csekély hozama saját szükségleteik fedezésére sem elegendő. Az erdei termékek között legnagyobb keresletnek örvend a tűzifa, s ezért a tűzifa árak aránytalanul magasak, ennek tulajdonítható, hogy az erdőgazdaság főcélja itt már régóta a tűzifatermelés. Ezenfelül a mezőgazdasági fának is igen nagy a keletje, különösen a hasított szőlőkaróknak. Épületfát csak a nagyobb uradalmak, főképen a hg Eszterházy-féle erdőbirtokok termelnek.

A fenyőfélék közül különösen az erdeifenyőt kedvelik, mert ez épületfának is igen alkalmas és ezenkívül igen jó tűzifát ad; tűi pedig mint erdei alom a legkedveltebbek.

A termelésnél faveszteségről, vagy apadékról ugyyszólván nem is lehet szó, mert még a vékony galy- vagy rőzsafa, valamint a szárazfa is felhasználtatik, úgy hogy tarolás után a vágásokból a legkisebb forgácsot és hulladékot is elhordják.

A fadöntésnél a fűrész- és fejszét használják és a favágást rendszeren ősszel, a mezei munkák befejezése után végzik, miután megelőzőleg az évi vágásterületek az erdőgondnokság vezetője által kijelöltettek.

A fatermésen való osztozkodás úgy történik, hogy a községi előjáróság a kijelölt vágásterületen levő famennyiséget megbecsüli és annyi egyenértékű részt alakít, a hány $\frac{1}{8}$ telek birtok a községben van s azután sorshuzás útján döntenek el, hogy minden egyes birtokjogosult, mely részt tarolhatja le. Természetesen, az oly birtokos, a kinek $\frac{1}{8}$ -ad teleknél nagyobb a birtoka, ennek megfelelőleg több, illetőleg nagyobb részt kap.

Egyes falvakban szokásos a fatermés, illetőleg az erdő jövedelem felosztásának az a módja is, hogy azok között, a kiknek az erdőhöz jussuk van, az évi vágás fatömege

elárvereztetik kisebb részletekben. Ilyenkor az árverésen csak az vesz részt, a kinek fára szüksége van. Addig azonban, a míg a birtokostársak saját szükségletükről nem gondoskodtak, az idegenek nem árverezhetnek. Az árverés befejezése után a befolyt pénzösszeg a birtoklás arányában felosztatik.

Minden birtokos a megvásárolt, vagy a fennebbi esetben sorsolás után neki jutott törzseket maga vágja ki s tetszése szerint dolgozza fel.

A fának kiszállítása kizárólag tengelyen történik, a mely célra mindenütt elég jó karban tartott erdeiutak vannak.

Áterdölésekről szintén gondoskodva van, különösen a nyír által ellepett fiatalosokban. A nyírfát ilyenkor rendesen póznák alakjában hordják ki, a vesszőket pedig seprű készítésre használják, a mi itt igen jövedelmező iparágat képez s egyecsek által nagyban is üzetik.

Az alomszedésnél hasonló az eljárás, mint a főhasználatnál; itt is megfelelő számú területek jelöltetnek ki s szintén sorshuzás után döntenek el, hogy kinek hol szabad gyűjteni.

A legeltetés, mint már említve volt, ritkaság s csak igen kis mértékben gyakoroltatik s leginkább makkoltatásra terjed ki.

Az erdőfelujítást a multban, rendesen a természetre bízták, még pedig a szálerdőkben azáltal, hogy a vágásterületen megfelelő számú magfák hagyattak, a mely eljárás mellett a vágásterület rendesen be is erdősült.

Ujabban azonban a mesterséges erdősités is kezd tért hódítani s főképen a vetés, egyrészt mert ezt a lakosság olcsóbbnak tartja az ültetésnél, másrészt, mert nem rendelkezik csemetével.

A vetéshez szükséges mag beszerzéséhez minden egyes birtokos a birtoklás arányában járul hozzá s a vetési munkát előre meghatározott időben közös erővel végzik.

Ritkábban az ültetést is alkalmazzák s ehhez, más anyag hiányában, főképen az idősebb állabokban található csemetéket használják.

Néhány községnek azonban van ideiglenes csemetekertje is, a melyekben főleg vörös fenyőt és lúczot nevelnek. Az ezekből kiszedett csemetékkel pótoltatnak ki a be nem vetődött vágások.

Az erdeifenyőnek a legtöbb termőhely megfelel, mindazonáltal épületfának ritkábban alkalmazzák, mert e tekintetben a lúcczal vagy jegenyefenyővel nem állja ki a versenyt. Főleg mivel az itteni erdeifenyő évgyűrűi szélesek, fája puha s feldolgozva könnyen vetemedik s igen nagy repedéseket mutat. Előnye azonban, hogy gyorsan nő s tűzifára igen alkalmas. Szurkosabb részei apró forgácsra hasíttatnak fel s „zsiros fa“ név alatt bocsáttatnak áruba, tűzgerjesztéshez.

A tölgyesek java itt, a kövesdi gondnokságban is ki van irtva s a mi megvan még belőlük, azon meglátszik, hogy értékesebb törzsei rég ki vannak szedve.

A lúcz-, jegenye- és vörösfenyő leginkább csak a határ-hegység magasabb oldalain és csúcsain fordul elő. Elég jó épületfát ad, de természetesen egyik sem vetekedhetik, a magas hegységben termelt fával.

Az évgyűrűk ezeknél is igen szélesek, a fa szerkezete ennél fogva laza és sokkal előbb romlik. Ezért nagyobbyszerű építkezésekhez a fát mindig más vidékről szerzik be. Az e részbeni szükséglet, főleg az osztrák tartományokból fedeztetik. A kisebb és kevésbé fontos építkezéseknél azonban a helyben termett és olcsóbb fa használtatik.

Az erdei kihágások télen gyakoriak, a midőn a szegényebb nép egész csoportokban özönlik a szomszédos erdőkbe. Ilyenkor az erdőőröknek igen nehéz a helyzetük. Az erdőőrzés különben is sok kívánni valót hagy hátra, mert az alkalmazott erdőőrök tulnyomó része egyuttal mezőpásztor is s az erdőőrzést csak mellékfoglalkozásnak tekinti. Javaldalmazásuk rendesen szabad lakás a pásztorházban, s évente 10—15 frt készpénz, 20—25 mérő buza vagy rozs.

Számos kísérlet történt már abban az irányban, hogy az őrzés kerületenként szakképzett erdőőrre bizassék, de aránylag kevés sikerrel, mert még abban az esetben is, ha egy kerületbe 3—4 község erdőbirtoka foglaltatik egybe, az őrzés holdanként még mindig 40—80 krba kerülne, a mit az erdő jövedelme természetesen meg nem bír. De másrészt a községek nem is szeretik erdejöknek őrzését szakképzett egyénre bízni, hanem inkább alkalmaznak tőlük függő pásztort, a ki egyesek esetleges áthágásait inkább elnézi, sem hogy azt feljelentve, falujában magának ellenségeket szerezzen.

A rendes védkerületek alakítása ennél fogva már ez okból is nehézségekbe ütközik, azonban remélhető, hogy idővel e bajon is segítve lesz.

Az erdőrendezési munkálatok most vannak folyamatban s már rövid idő múlva be fognak fejeztetni a rendszeres gazdasági üzemtervek; addig a míg az megtörténik, a gazdálkodásnál utmutatással a megállapított ideiglenes üzemtervek szolgálnak.

Mindezekből látható, hogy az erdőszet régebben itt is mostohája volt a birtokosnak, mert gyakran az erdő rovására történt a mezőgazdaság fejlesztése. Az újabb időkben jelentkező fahiány és az erdőtörvény üdvös intézkedései azonban a birtokosok érdeklődését az erdő iránt is felkeltették; ennek köszönhető főleg, hogy a megye közönsége most már ar

okszerű erdőgazdaság hívének vallja magát s remélhető, hogy a közel jövő ezt igazolni is fogja.

Hátra lenne még a vadászati viszonyokról megemlékezni. A vadászat valamennyi községi birtokon bérbe van adva s a befolyó összeg rendszeren az adó és a közös erdőtiszt költségeinek fedezésére fordítatik. Mint bérlők rendszeren a nagyobb uradalmak birtokosai szerepelnek.

Vadban nagy a bőség, különösen nagy mennyiségben fordul itt elő az őz, a nyúl, lapin, fácán, fogoly, valamint a különféle vándor- és vízi madarak. Ez főleg annak tulajdonítható, hogy igen kevés a kártékony vad, mert a vadászat bérlői, vadállományuk érdekében, ezek pusztításáról gondoskodnak.

Az erdőre nézve kártékony s némely években valóságos csapást képez a nyúl és lapin. Így az 1888—89 év telén a nyúl, a fák kérgének lerágása által, több ákáczosban igen nagy károkat okozott.

Delejtű nélküli szögrakó.

Ismerteti: Márton Sándor, m. k. erdész.

Az alábbiakban egy olyan műszert vagyok bátor leírni, a melylyel a boussola-mérések a térképre delejtű nélkül rakhatók fel s a mely területméréseknél is alkalmazható.

Ezen szögrakót Botos Lajos, Debreczen városi erdész ur 1885-ben szerkesztette.

A töle akkoriban nyert engedély folytán vagyok bátor most ismertetni.

A területmérésnél való alkalmazhatóságáról a múlt télen győződtem meg.

Eredeti alakjában területmérésnél csak némi korlátozás mel-